

U POVODU 10. OBLJETNICE SMRTI POVJESNIČARA UMJETNOSTI I KNJIŽEVNIKA VLADIMIRA MALEKOVIĆA (1936–2003)

Hrvatski stelarni zemljovid

Prošlo je već deset godina otkako se istaknuti kulturni poslenik i polivalentni intelektualac s humanističkim pozivom Vladimir Maleković preselio na bolji svijet. Obljetnica njegove smrti bila je povod da se osnuje Udruga likovnih i književnih stvaralaca Vladimir Maleković u Muzeju Brdovec, čiji je osnivač i glavni organizator bio upravo taj inteligentni radoholičar bogate biobibliografije kao muzealac koji je (kao dugogodišnji ravnatelj Muzeja za umjetnost i obrt) promovirao bogatu likovnu baštinu i aktualitet Hrvatske u nas i u svijetu, zatim kao likovni povjesničar i teoretičar te kritičar, autor više monografija o legendarnim hrvatskim slikarima, ali i onima koje je tek trebalo prepoznati, zatim pisac polemičkih agitacija (zagovarajući pritom, od rane mladosti, naše *naivce* i kulturne objekte, primjerice dvorce i druga strateški važna mjesta u Hrvatskoj, a koja je trebalo zaštititi od devastacije zbog sljepila kulturnih moćnika u pojedinim razdobljima). Bio je i književnik koji je, nažalost, taj svoj talent započeo otkrivati tek u posljednjem desetljeću života. U Matici hrvatskoj objavljena mu je knjiga pjesama *Kameni vrtovi*, a poseban interes javnosti privukla je njegova knjiga tekstova na kajkavskom u knjizi feljtona *Bogomraki*. Možemo dakle govoriti o velebnom Malekovićevu djelu. Takvo mišljenje dijele i svi zaposlenici Muzeja za umjetnost i obrt, na čijem je čelu kao ravnatelj bio dvadeset godina: pritom se ističe njegova hrabrost da u kriznom razdoblju vrati ugled istaknutoj instituciji. Probuđeni entuzijazam muzealca nadvladao je, ali ne i zatomio njegove prethodne književne ambicije i umjetničke porive. Sve svoje radne i stručne sposobnosti i stvaralački elan posvetio je procvatu MUO-a, od kojega je stvorio suvremeni centar umjetnosti i kulture priznat i izvan granica Hrvatske.

Uz sanaciju zgrade koju nisu prekinula ni ratna zbivanja, uređenje novih izložbenih dvorana, restauratorskih radionica i depoa, Maleković sa stručnim timom (godine 1991. kada je to

Vladimir Maleković u svome uredu u zagrebačkom Muzeju za umjetnost i obrt

bilo važno za tek priznatu samostalnu Hrvatsku) realizira predstavljanje odabranih djela iz muzejskog fundusa u Arrezu, a zatim i Torinu godine 1993. Slijede veliki izložbeni projekti: *Kultura pavlina*, *Granice Hrvatske na zemljovidima*, *Barok u Hrvatskoj*, *Fotografija Bidermajera*, *Historicizam u Hrvatskoj*... Ti su projekti ponekad otvarali vrata znanstvenim otkrićima za bolje upoznavanje umjetnosti i kulture hrvatske povijesti. U tom predanom radu isticala se njegova ljudska toplina te poticajnost u ophođenju i radu. Poštivanje tradicije bila je misao vodilja koja je pratila sve njegove zamisli, a posebice se nadahnulo radom uglednih prethodnika kao što su Isidor Kršnjavi, Herman Bollé, Gjurjo Szabo, Vladimir Tkalčić i Zdenka Munk. Stoga je Malekovićevo ime i danas svijetli znamen te institucije.

Započeo je objavljivati poeziju još 1953. kao sedamnaestogodišnjak u tadašnjem srednjoškolskom „listu za književnost, nauku i kulturu“ *Polet*. Malek, kako su ga zvali u srednjoškolskim danima, već je kao mladić svojim esejističkim

tekstom (1959) izazvao pravu senzaciju senzibilizirajući širu kulturnu i društveno političku javnost (pišući u *Vjesniku*) za obnavljanje dvorca Januševac, koji daje prepoznatljiv identitet brdovečkom kraju, i na taj ga način spasio od propadanja. Poslije je pišući dvadeset godina za isti dnevni list svojom otkrivačkom pronicavošću i nepogrešivom kritičkom intuicijom predstavljao mahom nova imena: Nives Kavurić Kurtović, Dubravku Babić, Ivicu Šiška, Miroslava Šuteja, Antuna Borisa Švaljeka, ali i druge koji su u naše doba nezaobilazna imena hrvatske likovne scene. Maleković je također među prvima pisao o „izvornoj umjetnosti“, a od mnogih dovoljno je samo spomenuti njegove monografije o Ivanu Lackoviću Croati i Ivanu Rabuzinu. Disparatnu znatiželju i nedvojbeno znanje potvrdio je i sofisticiranim monografijama o Edi Murtiću, Kostu Angeli Radovaniju, Krsti Hegedušiću, Vilimu Svečnjaku, Đuri Sederu... Ništa manje nisu važniji njegovi voditeljski izložbeni projekti, primjerice *Stilovi i tendencije u hrvatskoj umjetnosti XX. stoljeća*.

Malo je poznato da je na HTV-u kraće vrijeme radio kao scenarist, a pisao je i kazališne kao i glazbene kritike. Ipak, na kraju se vratio literaturi. Njegova knjiga *Kameni vrtovi*, s kraja 90-ih, otkriva njegovu *zasužnjenost* istarskim krajolikom i Grožnjanom. U tim se pjesmama otkriva kao vrhunski pejzažist koji i u kamenu vidi vrt. Zapravo, Maleković u suhozidinama nije vidio medaše, već zemljovid koji bi da dohvati interstelarno. Njegov ciklus *Grožnjanske ekloge* bukolički nalaze okrepu u plodovima zemlje i građevina (grada) kao i plodove Apokalipse koju je već dijagnosticirao, pod pseudonimom Adam Grabowski, početkom devedesetih u knjizi *Bogomraki*. Spomenuta složenica Malekovićev je izum i upućuje na nešto božansko zastrto mrakom, što ne čudi s obzirom na vrijeme nastajanja jer su ti angažirani feljtoni, pisani zagrebačkom kajkavštinom, na neki način slični Krležinu kajkavskom jeziku, ali bez pučke atribucije malog i obespravljenog hrvatskog čovjeka, već s esejističkom promišljenošću (primjerice *Zakaj Zagorci buju vudrili na Ameriku* – epistolarni apel „prepozitušu“ Georgeu Bushu), što i nalaže ta vrsta, pa im je zajednički tek crnohumorni i satirički pogled iskosa – mislimo pritom na simetriju Krležinih *Balada Petrice Kerempuha* i Malekovićevih *Bogomraka*.

Maleković je, nadalje, u prirodi ustrajno tražio unutarnju životnu snagu, neko sjedište razuma i duhovnosti. Udivljen i razborit u svojoj moći zapažanja svega onoga što sazrijeva, ili što je rukom izgrađeno, kretao se između stvarnog (materijalnog) i skrivenog (metafizičkog). Posvema, bio je intelektualac koji je predano branio hrvatski povijesni i prirodni ambijent. Nakon primitka godišnje nagrade za promicanje hrvatske kulture u svijetu godine 1997. izjavio je: *Non omnis morior* (neću sav umrijeti), aludirajući na činjenicu da iza sebe ostavlja djela po kojima će ga pamtiti.

SEAD BEGOVIĆ